

Sinuiitti vai rinosinuiitti?

Nenä- ja sivuonteloiden akuutit ja krooniset tulehdukset ovat hyvin yleisiä, ja lähes kaikki lääkärit hoitavat ainakin jossain vaiheessa näiden sairauksien oireista kärsiviä potilaita. Aiemmin tämän alueen infektiosta puhuttaessa käytettiin selkeää nenä- ja sivuonteloiden anatomiaan perustuvaa jaottelua. Kun oireet tai tulehdus olivat vain nenäonteloiden alueella, puhuttiin riniitistä (rhinitis). Jos taas potilaalla oli oireita tai löydöksiä sivuonteloiden alueella, puhuttiin sinuiitista (sinusitis). Parina viime vuosikymmenenä saatu tutkimustieto on lisännyt käytettävään sanastoon termin rinosinuiitti (rhinosinusitis).

Aiemmin Suomessa sinuiitin diagnostisena kriteerinä pidettiin tulehduseritteen kertymistä sivuonteloon (Palva 1980). Nykymääritelmän mukaan sivuontelotulehduksen etiologiana voi olla mikä tahansa tulehdus (infektio, inflammaatio) (Nuutinen 2011). Valittavasti suomen tulehdus-sana ei erottele, onko kyseessä taudinaiheuttajan aiheuttama kolonisaatio eli infektio vai haitallisen tekijän aiheuttama puolustusreaktio eli inflammaatio. Nesteretentiota ontelossa pidettiin aiemmin bakteerien aiheuttamana, mutta tutkimuksissa on myöhemmin todettu, että onteloissa voi olla nestekertymää myös tavallisessa virusperäisessä ylähengitystieinfektiossa eli nuhakuumeessa (Puhakka ym. 1998).

Tutkimuksia terminologian tueksi

Ensimmäisiä tutkimuksia, joissa poikkeavia sivuontelolöydöksiä viruksen aiheuttaman nuhakuumeen yhteydessä todettiin, julkaisi Gwaltney työryhmineen (1994). Suomalais-tutkimuksessa on todettu, että aikuisilla tavallisissa virusperäisissä ylähengitystieinfek-

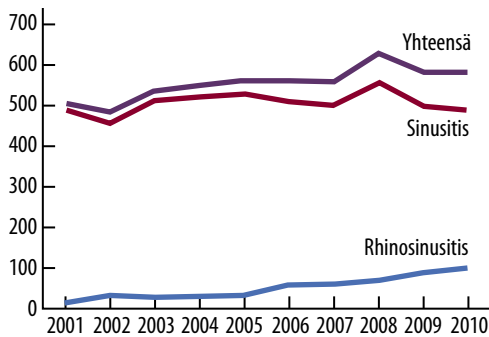
tiöissä esiintyvä nesteretentio häviää yleensä itseksensä, ilman että kehittyy oireista bakteerisinuiittia (Puhakka ym. 1998). Myös lapsilla ylähengitystieinfektio aiheuttaa usein limakalvoturvotusta nenän sivuonteloissa. Infektiooireiden rauhoituttua nämä löydökset häviävät itsestään (Kristo ym. 2003). Sivuontelotulehduksesta sairastavien potilaiden oireet ja löydökset ovat samankaltaisia kuin muilla ylähengitystieinfektiota sairastavilla (Puhakka ym. 1998, Hytönen ja Blomgren 2011).

Tulehdus voi olla kuitenkin myös ainoastaan sivuontelossa. Tällaisessa isoiloituneessa tulehduksessa tarvitaan sinuiitti-termiä kuvaamaan tulehduksen sijaintia, esimerkiksi otsaontelotulehduksessa (sinuitis frontalis) tai kitaontelotulehduksessa (sinuitis sphenoidalis). Tavallinen aiheuttaja isoiloituneessa sinuiitissa on sieni (Kuhn ja Swain 2003).

Terminologia julkaisuissa

Sivuontelotulehduksen yhteydessä käytettävässä termistössä on viime vuosina tapahtunut muutoksia. Suomessa nykyiset termi-, diagnostiikka- ja hoitosuositukset eroavat jonkin verran kansainvälisistä suosituksista. Viimeisimmässä sivuontelotulehduksen Käypä hoito-suosituksen päivityksessä (2006) selvennetään termien rinosinuiitti ja sinuiitti merkitystä: ”Nuhakuumeen yhteydessä esiintyy sivuontelo-oireita ja löydöksiä, jotka useimmiten paranevat itsestään. Tätä vaihetta kuvataan tässä suosituksessa rinosinuiitiksi. Sillä tarkoitetaan nuhaan liittyviä sinuiitin kaltaisia oireita, jotka eivät yleensä vaadi aktiivista hoitoa. Bakteerisinuiitti kehittyy rinosinuiitin seurauksena.”

Euroopassa nenä- ja sivuontelotulehduksen termistöä, diagnostiikkaa ja hoitosuositusta ohjaa nykyisin European Position Paper on Rhinosinusitis, EPOS 2007 (Fokkens ym. 2007). Sen suosituksen mukaan tulisi käyttää

KUVA. Rhinosinusitis- ja sinusitis-termien käyttö sivuontelotulehduksia käsittelevissä lääketieteellisissä julkaisuissa viimeisen kymmenen vuoden aikana PubMed-haun mukaan.

termiä rinosinuiitti ja etumääritteillä erottaa eri rinosinuiitit toisistaan (esim. acute non-viral, chronic rhinosinusitis).

Vaikka EPOS 2007 suosittelee käytettäväksi termiä rinosinuiitti, PubMed-haussa huomaa, että nimitystä sinuiitti (sinusitis) käytetään edelleen valtaosassa julkaisuja (KUVA). Kuvaa varten PubMedistä haettiin rhinosinusitis- ja sinusitis-termejä omilla hauillaan niin, että toinen termi oli suljettu pois. Myös National Library of Medicinen tesaurus MESH (Medical Subject Headings) tuntee sivuontelotulehduksesta vain hakutermin sinusitis.

Sinuiitti vai rinosinuiitti?

Pitäisikö siis puhua sinuiitista vai rinosinuiitista? Halusimmepa tai emme, lääketieteen tulee olla kansainvälistä myös terminologian osalta. Rinosinuiitti on patofysiologisesti hyvä ylä-

termi nenä- ja sivuonteloiden tulehdukselle. Mielestämme sinuiitti eli sivuontelotulehdus puoltaa edelleen paikkaansa sellaisten potilaiden diagnostiikassa ja hoidossa, joiden pääoireet ja tutkimuslöydökset sopivat merkäiseen sivuontelotulehdukseen. Sivuontelotulehduksen Käypä hoito -suositus päivitetään vuonna 2012, jolloin otettaneen kantaa myös termistöön. On mahdollista, että Suomessakin suosittelava termistö muuttuu. ■

MAIJA HYTÖNEN, dosentti, osastonylilääkäri
HYKS, korva-, nenä- ja kurkkutautien klinikka

JARI SUVILEHTO, LKT, erikoislääkäri, yksityislääkäri
Helsinki

SIDONNAISUUDET

Maija Hytönen: Luentopalkkio (GlaxoSmithKline, MSD)

Jari Suvilehto: Asiantuntijapalkkio (Soredex, Soredex, Qmedical), Luentopalkkio (GSK), Koulutus/kongressikuluja yrityksen tuella (GSK, Schering-Plough)

Summary

Sinusitis or rhinosinusitis?

Acute or chronic infections of nasal and paranasal sinuses are very common. Previously a clear-cut classification based on the anatomy of nasal and paranasal sinuses was used when referring to infection of this region. When symptoms of infection or inflammation were present only within the nasal cavity, the condition was called rhinitis. In case the patient presented with symptoms or findings within the paranasal sinuses, it was called sinusitis. Research data obtained during the last few decades have added the term rhinosinusitis to the applied terminology.

KIRJALLISUUTTA

- Gwaltney JM Jr, Phillips CD, Miller RD, Riker DK. Computed tomographic study of the common cold. *N Eng J Med* 1994;330:25–30.
- Fokkens W, Lund V, Mullol J, ym. European Position Paper on Rhinosinusitis and Nasal Polyps group. *European position paper on rhinosinusitis and nasal polyps 2007 (EPOS 2007)* *Rhinology* 2007; Suppl 20:1–136.
- Hytönen M, Blomgren K. Symptoms and signs tell a little about the cause of the upper respiratory tract infec-

tions. Abstrakti, Congress of the Nordic association of Otolaryngology, Helsinki 18.–20.8.2011.

- Kristo A, Uhari M, Luotonen J, Koivunen P, Ilkko E, Tapiainen T, Alho OP. Paranasal sinus findings in children during respiratory infection evaluated with magnetic resonance imaging. *Pediatrics* 2003;111:e586–9.
- Kuhn FA, Swain R Jr. Allergic fungal sinusitis: diagnosis and treatment. *Curr Opin Otolaryngol Head Neck Surg* 2003;11:1–5.
- Nuutinen J, toim. Kirjassa: Korva-,

nenä- ja kurkkutaudit ja foniatrian perusteet. Korvatieto Oy 2011.

- Palva T, toim. Kirjassa: Korva-, nenä- ja kurkkutaudit. Korvatautien tutkimussäätiö 1980.
- Puhakka T, Mäkelä MJ, Alanen A, ym. Sinusitis in the common cold. *J Allerg Clin Immunol* 1998;102:403–8.
- Sivuontelotulehdus. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Otolaryngologiyhdistys ry:n asettama työryhmä. Duodecim 1999 [päivitetty 19.9.2006]. www.kaypahoito.fi.